

U s t a w a

z dnia 18 marca 1921 r.

● **zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową.**

Art. 1. Uprawnionymi do zaopatrzenia ze strony Państwa z tytułu niniejszej ustawy są:

- a) inwalidzi wojenni,

- b) pozostali po inwalidach wojennych, po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojсковą.

Art. 2. Za inwalidów wojennych uważa się osoby, które doznały uszkodzenia zdrowia lub okaleczenia na skutek służby:

- a) w wojsku Rzeczypospolitej Polskiej,
 b) w uznanych przez Państwo Polskie wojskowych formacjach polskich przy armjach obcych,
 c) w armjach państw zaborczych, o ile służbę tę pełnili w czasie od 1 sierpnia 1914 roku, i to

w armji niemieckiej do 27 grudnia 1918 r.,
 " " rosyjskiej " 1 marca 1918 r.,
 " " austriackiej " 1 listopada 1918 r.,

- a posiadają prawo obywatelstwa polskiego,
 d) w walkach orężnych przeciw państwom zaborczym i nieprzyjacielskim o niepodległość Polski po 1 sierpnia 1914 r.

Art. 3. Za pozostałych po osobach, w art. 1 wymienionych, uważa się ich rodziny i osoby uprawnione do utrzymania przez nich, t. j.:

- a) wdowa,
 b) dzieci ślubne,
 c) dzieci nieślubne, których ojcostwo jest prawnie stwierdzone,
 d) dzieci adoptowane, które były na utrzymaniu uprawnionych do zaopatrzenia z tytułu niniejszej ustawy, o ile adoptacja nastąpiła przed doznaniem uszkodzeniem zdrowia,
 e) rodzice.

Art. 4. Zaopatrzenie stanowią następujące świadczenia ze strony Państwa:

- a) zasadnicza renta inwalidzka,
 b) dodatki:
 1) dla ciężko poszkodowanych,
 2) kwalifikacyjny,
 3) drożyzniiany,
 c) zapomoga pogrzebowa,
 d) renty pozostałych,
 e) leczenie i doleczanie,
 f) zaopatrywanie w aparaty ortopedyczne,
 g) szkolenie,
 h) opieka społeczna.

Art. 5. Rentę inwalidzką wymierza się w stosunku do stopnia utraconej zdolności zarobkowej.

Art. 6. Prawo do pobierania zaopatrzenia na mocy niniejszej ustawy uzyskuje inwalida wojenny, jeżeli utracił przynajmniej 15% zdolności zarobkowej.

Art. 7. Renta może być czasowa lub stała, zależnie od czasowej lub stałej utraty zdolności zarobkowej. Wysokość jej określa się do 100% co 10%; i tak renta wynosi przy utracie:

	15% zdolności zarobkowej	15% renty zasadniczej zupełnego inwalidy				
od 16% do 24%	20%	"	"	"	"	"
" 25% " 34%	"	"	"	"	"	"
" 35% " 44%	"	"	"	"	"	"
" 45% " 54%	"	"	"	"	"	"

	15% zdolności zarobkowej	15% renty zasadniczej	pełnego inwalidy
- 55% ⁰ / ₀	" 64% ⁰ / ₀	" 60% ⁰ / ₀	" " " "
" 65% ⁰ / ₀	" 74% ⁰ / ₀	" 70% ⁰ / ₀	" " " "
" 75% ⁰ / ₀	" 84% ⁰ / ₀	" 80% ⁰ / ₀	" " " "
" 85% ⁰ / ₀	" 94% ⁰ / ₀	" 90% ⁰ / ₀	" " " "
" 95% ⁰ / ₀	" 100% ⁰ / ₀	" 100% ⁰ / ₀	" " " "

Stopień utraty zdolności zarobkowej określają komisje wojskowo-lekarskie, wyznaczone przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, a w razie odwołania rozstrzygają komisje odwoławcze, powołane do życia rozporządzeniem właściwych ministrów.

Jeżeli uszkodzenie zdrowia, uprawniające do zaopatrzenia na mocy niniejszej ustawy, ulegnie pogorszeniu, inwalida może żądać ponownego badania, z tem jednak, że jeśli pretensje okażą się nieuzasadnionymi, ponosi on wszelkie związane z tem badaniem koszty.

Art. 8. Zasadnicza renta pełnego inwalidy wynosi 500 mk. miesięcznie.

Art. 9. Inwalidzi wojenni, którzy utracili przynajmniej 45%⁰/₀ swojej zdolności zarobkowej, otrzymują dodatek dla ciężko poszkodowanych, który reguluje się wedle następującej skali:

dla poszkodowanych w stopniu od	45% ⁰ / ₀ do 69% ⁰ / ₀	wynosi dodatek	15% ⁰ / ₀
" " " "	70% ⁰ / ₀ " 84% ⁰ / ₀	" " "	30% ⁰ / ₀
" " " "	85% ⁰ / ₀ " 100% ⁰ / ₀	" " "	50% ⁰ / ₀

renty zasadniczej.

Art. 10. Dodatek kwalifikacyjny przysługuje inwalidom wojennym, którzy przed wstąpieniem do służby wojskowej lub w czasie tej służby pełnili czynności, wymagające większej sprawności zawodowej lub wykształcenia. Dodatek kwalifikacyjny wynosi 25%⁰/₀ renty zasadniczej wraz z dodatkiem dla ciężko poszkodowanego. Jeżeli inwalida przed wstąpieniem do służby wojskowej lub w czasie tej służby zajmował stanowisko odpowiedzialne, wymagające znacznego stopnia umiejętności zawodowej lub wykształcenia, przysługuje mu prawo do dodatku kwalifikacyjnego w wysokości 50%⁰/₀ przyznanej renty zasadniczej z dodatkiem dla ciężko poszkodowanego.

Art. 11. Zasadnicza renta z dodatkami, w art. 9 i 10 wymienionemi, tworzy pełną rentę inwalidy.

Art. 12. Przez czas trwania wyjątkowych, wojną wywołanych, warunków gospodarczych pobiera inwalida dodatek drożyzniany do renty zasadniczej zależnie od stosunków rodzinnych i miejscowości stałego zamieszkania, zgodnie z ustawą o uposażeniu urzędników państwowych (art. 5 ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. Dz. Ust. № 65, poz. 429). Do obliczenia mnożnej przyjmuje się jako stopę procentową 3%⁰/₀ renty zasadniczej, wobec czego wynosi mnożna:

dla inwalidy samotnego . . .	15,
" " z małą rodziną . . .	19,
" " z średnią rodziną . . .	22,
" " z dużą rodziną . . .	25,

a mnożnik odpowiada wysokości każdorazowego mnożnika, ustalonego przez Radę Ministrów do obliczenia dodatków drożyznianych państwowych urzędników cywilnych i osób wojskowych.

Art. 13. Zapomoga pogrzebowa równa się jednomiesięcznemu uposażeniu pełnego inwalidy wojennego wraz z dodatkiem drożyznianym. • ile

zapomoga pogrzebowa przysługuje z tytułu innej ustawy, uprawnionemu służy prawo wyboru.

Uprawnionym do poboru zapomogi pogrzebowej jest ten, który ponosi koszty pogrzebu. O ile koszty pogrzebu pokryto ze środków publicznych, prawo do poboru zapomogi pogrzebowej upada.

Art. 14. Prawo do zaopatrzenia przysługuje wdowom po osobach, wymienionych w art. 1—, o ile związek małżeński:

- a) został zawarty przed okaleczeniem lub chorobą, uprawniającą do renty,
- b) trwał w razie zawarcia ślubu już po okaleczeniu lub po wystąpieniu choroby, uprawniającej do zaopatrzenia na mocy niniejszej ustawy, conajmniej 1 rok,
- c) o ile tytuł do zaopatrzenia powstał po 1 sierpnia 1914 r., a rozpozyna się z chwilą śmierci męża.

Wdowa zdolna do pracy otrzymuje 30% renty zasadniczej i dodatku kwalifikacyjnego inwalidów, a 50% wdowa niezdolna do pracy, t. j. o ile jest zajęta wychowywaniem małoletnich dzieci, lub o ile wskutek stałej słabości cielesnej lub umysłowej, poświadczonej przez lekarza urzędowego, nie może zarabiać $\frac{1}{3}$ przeciętnych zarobków zdrowej kobiety w danym zawodzie i w danej miejscowości.

Art. 15. W razie zamażpójścia otrzymuje wdowa jednorazową odprawę w wysokości całorocznej przyznanej jej renty wraz z dodatkami, tracąc tem samem wszelkie prawa do renty wdowiej.

Art. 16. Zaopatrzenie wdowy nie dotyczy żony separowanej lub rozwiedzionej sądownie, o ile mąż nie był orzeczeniem sądownym zobowiązany do jej utrzymania.

Art. 17. Uprawnione (art. 3 b, c, d) dzieci po osobach, wymienionych w art. 1, otrzymują do chwili samodzielnego zarobkowania lub zamażpójścia rentę sierocą w wysokości 20% renty zasadniczej i dodatku kwalifikacyjnego, a o ile matka ich nie żyje — 30%, najwyżej jednak do ukończenia 18 roku życia. Jeżeli dziecko wskutek upośledzenia fizycznego lub psychicznego nie może zarabiać na siebie i nie posiada środków utrzymania, pobiera rentę przez cały czas trwania tego stanu.

Art. 18. Dodatki drożyzniane dla wdów i sierot oblicza się w myśl art. 12. Zaopatrzenie wdowie i sieroce nie może przekraczać pełnej renty zupełnego inwalidy wraz z dodatkiem drożyznianym.

Art. 19. Zupełne sieroty może Państwo umieścić w odpowiednich zakładach na wniosek opiekunów; na ten czas zawiesza się rentę.

Art. 20. Jeżeli inwalida wojenny, poległy lub zmarły wskutek służby wojskowej (art. 1), był lub byłby został jedynym żywicielem rodziców, otrzymują oni zaopatrzenie w wysokości 30% renty zasadniczej inwalidy i dodatku kwalifikacyjnego, dla pozostałego jednego z rodziców 20%, o ile nie są zaopatrzeni lub są niezdolni do zarobkowania.

Art. 21. Wszystkie zaopatrzenia razem przysługujące pozostałym, nie mogą przekraczać renty inwalidy, jakoby mu się należała przy 100% niezdolności zarobkowej, przyczem kolejność w zaopatrzeniu osób uprawnionych w myśl art. 3 powinna być zachowana.

Art. 22. Renty, przyznane na mocy niniejszej ustawy, wypłaca się miesięcznie z góry.

Art. 23. Renta inwalidzka i pozostałych jest wolna od podatków państwowych i samorządowych i nie ulega zajęciu prawnemu.
Prawo wyborcze przez to nie ulega żadnemu ograniczeniu.

Art. 24. Uprawniony do zaopatrzenia winien dochodzić praw swych przed upływem 1 roku po opuszczeniu służby wojskowej.

Roszczenia, zgłoszone po tym terminie, można uwzględnić o ile:

- a) urzędowe świadectwo lekarskie wykaże związek przyczynowy pomiędzy chorobą a służbą wojskową,
- b) interesowany bawił zagranicą z uzasadnionych powodów lub był w niewoli.

Pozostali winni zgłosić swoje uprawnienie do uposażenia w ciągu 1 roku.

W tych wypadkach uprawnienie do renty rozpoczyna się od 1-go tego miesiąca, w którym wniosek o przyznanie renty został postawiony.

Art. 25. Prawo do pobierania renty gaśnie:

- a) w razie śmierci,
- b) gdy osoba, pobierająca rentę, została prawomocnie skazana za czyn karygodny, a skazanie pociąga za sobą utratę prawa do zaopatrzenia ze Skarbu Państwa.

Art. 26. Prawo do pobierania renty zawiesza się (poza art. 19 i 48):

- a) na czas ponownej służby w wojsku,
- b) w wypadku uzyskania przez pobierającego zaopatrzenia na mocy niniejszej ustawy jakiegokolwiek stałego stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej,
- c) w razie przebywania poza granicami Państwa bez zezwolenia odpowiedniej władzy dłużej niż 1 rok — na czas takiego pobytu za granicą,
- d) w razie utraty obywatelstwa polskiego — do chwili ponownego uzyskania tego obywatelstwa,
- e) o ile na mocy prawomocnego wyroku sądowego pozostaje w więzieniu — na ten czas stosuje się art. 48,
- f) jeżeli dochód, podlegający opodatkowaniu, trzykrotnie przewyższa rentę, jakaby otrzymał inwalida w razie zupełnej utraty zdolności zarobkowej. Stopniowe obniżanie renty stosuje się z chwilą, kiedy po za rentę dochód inwalidy, podlegający opodatkowaniu, równa się wysokości renty, jakaby mu przysługiwała przy 100⁰/₁₀ utracie zdolności zarobkowej; w tym wypadku obniża się rentę pobieraną o ¹/₁₀. Z każdorazowym podniesieniem się dochodu, podlegającego opodatkowaniu, o ¹/₄ powyżej określonej renty, obniża się rentę o dalsze ¹/₁₀.

Do stwierdzenia wysokości dochodu służy rozstrzygnięcie urzędu podatkowego.

Dodatek dla ciężko poszkodowanych nie ulega zawieszeniu.

Art. 27. O ile inwalidzie, względnie pozostałym przysługuje prawo do zaopatrzenia z tytułu innej ustawy, może on, względnie oni, wybrać sobie zaopatrzenie dla siebie korzystniejsze; 2 zaopatrzeń z funduszków państwowych i samorządowych pobierać nie można.

Art. 28. Zasadnicza renta inwalidzka wraz z dodatkiem dla ciężko poszkodowanych i dodatkiem kwalifikacyjnym może ulegać skapitalizowaniu w celu umożliwienia pobierającym rentę nabycia lub uruchomienia warsztatów pracy na roli, w przemyśle lub rzemiośle, oraz w celu kształcenia i dokształcenia, o ile:

- 1) osoba, pobierająca rentę, jest pełnoletnią i nie przekroczyła 55 roku życia,
- 2) istnieje gwarancja celowego użycia skapitalizowanej renty w myśl motywów wnioskodawcy.

Skapitalizowaniu może ulec tylko renta inwalidy.

Art. 29. W razie skapitalizowania wypłaca się inwalidzie sumę, którą otrzymuje się, mnożąc 6-miesięczne zaopatrzenie inwalidy (pełna renta wraz z dodatkiem drożyznianym) przez mnożnik, zmieniający się stosownie do wieku; ostatni wynosi dla inwalidy, który ukończył:

lat 21	18— $\frac{3}{4}$
„ 22	18— $\frac{1}{2}$
„ 23	18— $\frac{1}{4}$
„ 24	18.

W ten sposób obniża się mnożnik co cztery lata o 1 aż do ukończonego 48 roku, a potem co dwa lat aż do skończonego 55 roku, tak, że w końcu wynosi mnożnik 8— $\frac{1}{4}$.

Art. 30. Władza państwowa może zabezpieczyć użycie wypłaconej sumy na cele, w art. 28 wyszczególnione, sposobem wypłacania, zahipotekowaniem i zastrzeżeniem sobie prawa kontroli nad obrotem własnością, nabytą dzięki skapitalizowaniu renty.

Art. 31. Renta, w myśl art. 28 i 29 skapitalizowana, nie podlega zajęciu prawnemu. Czynności sądowe, połączone ze skapitalizowaniem, nie podlegają opłatom stempelowym.

Art. 32. Osoby, uprawnione do zaopatrzenia wedle art. 1, które zrzekły się renty w myśl art. 27, lub uzyskały rentę skapitalizowaną, oraz ich rodziny—tracą prawo do zaopatrzenia pieniężnego, nie tracą zaś prawa do innych świadczeń, przewidzianych w niniejszej ustawie.

Art. 33. Inwalida wojenny ma prawo do korzystania na koszt Państwa z pomocy lekarskiej, środków i zakładów leczniczych, o ile jego choroba jest w związku z uszczerbkiem na zdrowiu, uprawniającym go do zaopatrzenia w myśl niniejszej ustawy.

Za czas pobytu w zakładzie leczniczym otrzymuje inwalida bez żadnych ograniczeń rentę swą z dodatkiem drożyznianym aż do 4 tygodni.

O ile inwalida przebywa w zakładzie leczniczym dłużej niż 4 tygodnie, otrzymuje po za swą pełną rentą jako samotny: $\frac{1}{4}$ dodatku drożyznianego, jako żonaty: $\frac{3}{4}$ dodatku drożyznianego, jakoby mu przysługiwał przy 100% utracie zdolności zarobkowej.

Leczenie może przekazać odpowiednia władza Kasom Chorych.

Art. 34. Prawo do korzystania na koszt Państwa z pomocy lekarskiej, środków i zakładów leczniczych mają również inwalidzi poniżej 15% utraty zdolności zarobkowej, o ile udowodnią, że choroba, wymagająca leczenia, jest w związku z odbytą służbą wojskową.

Art. 35. Inwalida wojenny podlega obowiązkowi należenia do Kasy Chorych bez względu na jego stopień zdolności zarobkowej, w myśl ustawy o Kasach Chorych.

Za 100% inwalidę płaci Państwo do Kasy Chorych $\frac{3}{5}$ składek, a inwalida $\frac{2}{5}$.

Art. 36. O ile stan kalectwa lub zdrowia może się polepszyć, względnie podnieść zdolność zarobkowa, może się poddać inwalida wojenny za zgodą

odpowiedniej władzy na koszt Państwa specjalnym zabiegom chirurgicznym i ortopedycznym, lub udać się do specjalnych uzdrowisk i zdrojowisk.

Art. 37. O ile inwalida nie zgadza się na zabiegi lecznicze, które w myśl decyzji komisji lekarsko-wojskowej mogą zapobiec pogorszeniu się kalectwa lub choroby oraz obniżeniu stopnia zdolności do zarobkowania — nie ma prawa do renty wyższej, do którejby uprawniało go to pogorszenie, spowodowane zaniedbaniem leczenia z winy samego inwalidy.

Art. 38. Po dokonaniu wyżej wymienionych zabiegów leczniczych stwierdza ponownie władza odpowiednia przez komisję, w art. 7 wymienioną, stopień utraty zdolności zarobkowej.

Art. 39. Inwalidzi wojenni otrzymują na koszt Państwa aparaty ortopedyczne w ilości potrzebnej, umożliwiające im wykonywanie zawodu, a także służące dla celów kosmetycznych przy kalectwach, rzucających się w oczy.

Art. 40. Ociemniali inwalidzi otrzymują, po przejściu kursu szkolenia, komplet narzędzi warsztatowych, potrzebnych do wykonywania dostępnych im zawodów (maszyny do pisania pismem wypukłym), a w razie uzasadnionej potrzeby — psa przewodnika.

Dodatek na utrzymanie psa określi rozporządzenie wykonawcze.

Art. 41. Państwo może sobie zastrzec prawo własności co do kosztowniejszych aparatów, narzędzi i psa.

Art. 42. Aparat ortopedyczny winien służyć inwalidzie na pewien okres czasu, bliżej rozporządzeniem określony.

Ponowne zaopatrzenie inwalidy w takiż aparat ortopedyczny przed upływem tego czasu dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy stwierdzono, że zniszczenie nie zostało spowodowane przez złą wolę lub zaniedbanie inwalidy.

Art. 43. Zaopatrywanie inwalidów wojennych w aparaty ortopedyczne i naprawa tychże odbywają się na koszt Państwa.

Zwrot kosztów naprawy aparatów ortopedycznych, jako też kosztów sporządzenia nowych aparatów w zakładach prywatnych jest dozwolony, o ile uzyskano uprzednio zezwolenie na to odpowiedniej władzy.

Suma, ulegająca zwrotowi, nie może przekraczać cen maksymalnych, ustalonych dla takichże aparatów i ich naprawy w wytwórniach i zakładach państwowych.

Art. 44. Inwalidzi wojenni mają prawo do bezpłatnej nauki w odpowiednich zakładach celem podniesienia lub odzyskania dawniejszej zdolności do pracy.

Art. 45. O zawodzie, do którego ma być przygotowany i wyszkolony inwalida, rozstrzyga jego zdolność fizyczna i wykształcenie, przyczem jednak winny być uwzględnione w miarę możliwości uzasadnione jego życzenia.

Art. 46. Inwalidzie wojennemu, uchylającemu się bez uzasadnionej przyczyny od szkolenia, lub zaniedbującemu je, może być zmniejszona renta o $\frac{1}{4}$.

Art. 47. Szkolenie i przygotowanie do zawodów na koszt Państwa w myśl art. 45 nie może trwać dłużej niż jeden rok, w wyjątkowych wypadkach do dwóch lat.

O ile inwalida otrzymuje mieszkanie i utrzymanie w danym zakładzie, stosuje się zasadę, w art. 33 ust. 2 i 3 określoną, z tem, że normy tamże określone stosuje się już od pierwszego dnia następującego, po wstąpieniu do zakładu, miesiąca.

Art. 48. Inwalidzi wojenni, niezdolni do samodzielnego zarobkowania, pozbawieni opieki — mogą być umieszczeni w odpowiednich zakładach na stałe. Umieszczenie inwalidy wojennego w zakładzie wbrew jego woli może nastąpić tylko w razie urzędowego stwierdzenia choroby umysłowej, nałogowego włóczęgostwa i żebraniny. Na ten czas zawiesza się rentę z wyłączeniem dodatku dla ciężko poszkodowanych. Rodzinie zaś przynaję się z tą chwilą zaopatrzenie w myśl art. 14.

Art. 49. Inwalidzi, którzy w następstwie ciężkiego uszkodzenia zdrowia uprawniającego do zaopatrzenia na mocy niniejszej ustawy tak są niedoleżni, iż stale potrzebują pomocy osób drugih i opieka rodzinna nie wystarczy, a z powodu braku miejsca w domach inwalidów lub z innych ważnych względów pozostają przy rodzinie, otrzymują dodatek na pielęgnację w wysokości 25% pobieranej przez nich pełnej renty.]]

Art. 50. Inwalidzi, odbywający podróże w sprawach, tyjących się ich zaopatrzenia, mają prawo do zwrotu kosztów podróży i kosztów utrzymania przez czas trwania tychże, z wyjątkiem wypadków, kiedy podróż odbywa inwalida bez wezwania ze strony odnośnej władzy i bez uzasadnionej przyczyny, lub w sprawach odwoławczych, o ile te zostaną odmownie załatwione. Wysokość ryczałtu za podróże i utrzymanie określi Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 51. Bezrolni i małorolni inwalidzi wojenni, będący z zawodu rolnikami lub obeznani z uprawą roli, mają prawo do otrzymania od Państwa gospodarstwa rolnego w myśl ustaw z dnia 6 lipca 1920 r. (Dz. Ust. № 70, poz. 462) i z dnia 17 grudnia 1920 r. (Dz. Ust. z 1921 r. № 4, poz. 18) i prawo pierwszeństwa. Koszty utworzenia osady inwalidzkiej pokrywa się ze skapitalizowanego zaopatrzenia inwalidy w myśl art. 28 i 29.

Art. 52. Spółki inwalidów wojennych, zakładające przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, mogą korzystać przed innymi z istniejących udogodnień.

Art. 53. Inwalidzi wojenni mają przy równych kwalifikacjach pierwszeństwo przy obsadzaniu urzędów państwowych i nadawaniu zezwoleń na sprzedaż towarów monopolowych, biletów loteryjnych, na prowadzenie gospód, księgarni kolejowych i t. p.

Pierwszeństwo takie przysługuje także pozostałym wdowom po inwalidach wojennych, po poległych i zmarłych (art. 1), nie mającym dostatecznych środków do życia.

Art. 54. Inwalidzi wojenni, posiadający dostateczne kwalifikacje, mają pierwszeństwo także przy obsadzaniu urzędów samorządowych, posad w przedsiębiorstwach i zakładach państwowych lub samorządowych, oraz w prywatnych przez Państwo subwencjonowanych i koncesjonowanych.

Art. 55. Pracodawcy w rolnictwie, przemyśle, handlu i komunikacji nie mogą uchylić się od zatrudnienia na każdym 50 robotników i pracowników przynajmniej jednego inwalidy ciężko poszkodowanego. Rozporządzenie wykonawcze w tym przedmiocie wyda Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z właściwymi ministrami.

Art. 56. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z pierwszym dniem miesiąca, następującego po ogłoszenia ustawy. Równocześnie względem osób uprawnionych do korzystania z niniejszej ustawy, tracą moc wszystkie przepisy prawne, obowiązujące dotąd w obrębie Rzeczypospolitej Polskiej, regu-

lujące zaopatrzenie inwalidów wojennych oraz pozostałych po inwalidach wojennych, poległych i zmarłych (art. 1 b).

Art. 57 (przejściowy). Wdowy i sieroty po inwalidach, wymienionych w art. 1 b, które pobierają już ze Skarbu Państwa Polskiego zaopatrzenie na podstawie innych przepisów prawnych, dotychczas obowiązujących, a które nie posiadają warunku, przewidzianego w art. 14 b), będą nadal korzystały z zaopatrzenia, jednakowoż według postanowień niniejszej ustawy.

Art. 58. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wojskowych, Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej, Ministrowi Skarbu i Ministrowi b. Dzielnicy Pruskiej.

Marszałek:

Trąpczyński

Prezydent Ministrów:

Witos

Minister Spraw Wojskowych:

w z. De Henning-Michaelis

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

Jankowski

Minister Skarbu:

Steczkowski

Minister b. Dzielnicy Pruskiej:

K. Kucharski